

الهیات اسلامی در ادعیه ماه رجب

ماه رجب را مقدمه ماه ضیافت خدا خوانده‌اند. این ماه از ماه‌های عزیز خداست که در قرآن نیز بر اهمیت ویژه آن تاکید شده، استاد انصاریان در مقدمه مفاتیح الجنان به ذکر اعمال و ادعیه ویژه این ماه مقدس پرداخته است.

ماه رجب را مقدمه ماه ضیافت خدا خوانده‌اند. این ماه از ماه‌های عزیز خداست که در قرآن نیز بر اهمیت ویژه آن تاکید شده، استاد انصاریان در مقدمه مفاتیح الجنان به ذکر اعمال و ادعیه ویژه این ماه مقدس پرداخته است.

به گزارش خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، استاد انصاریان در مقدمه مفاتیح الجنان به ذکر ادعیه ویژه این ماه مقدس پرداخته است. سیری در معانی این ادعیه ما را با مضامین مومنانه توصیه شده در این ماه آشنا می‌کند. مضامین الهی سازنده ذهنیت دینی است و ما با ذهن دینی می‌توانیم به سمت حیات طیبیه که مورد توصیه اسلام است حرکت کنیم. تعمق در برخی از دعا‌های توصیه شده در ماه رجب ما را با مضامین مومنانه آشنا می‌کند. این مضامین متناسب به ارج ماه رجب، توسط اولیا دست‌چین و بیان شده‌اند.

خواست انسان و اجابت خداوند

بخش اول اعمال این ماه اعمال مشترک خوانده شده است و اولین توصیه آن است که مومن در تمام روزهای ماه رجب این دعا را بخواند که روایت شده حضرت زین العابدین علیه السلام در آغاز رجب در حجر اسماعیل خواند:

«ای که مالک حاجت خواهندگانی، و از باطن لب فروبستگان خبر داری، از سوی تو برای هر خواهشی، گوشی شنوا، و پاسخی آماده است، خدایا به حق وعده‌های صادقانه‌ات و نعمت‌های فراوانت، رحمت گسترده‌ات، از تو می‌خواهم که بر محمد و خاندان محمد درود فرستی، و حاجات دنیا و آخرت را برآوری، چه همانا تو بر هر کاری توانایی.»

این تنها خداست که به حاجات آگاهی دارد و باطن انسان را می‌داند از این رو درونی‌ترین خواست‌ها را می‌توان از خداوند خواست که رحمت فراوان دارد و در عمل به وعده‌هایش صادق است، همو که در قرآن به بندگان توصیه کرده است تا بخواهند و او اجابت کند.

دعای دیگر، یادگاری از امام صادق علیه السلام است که در هر روز ماه رجب می‌خواندند. این دعا نیز به تنها ملجاء خواست‌های انسان اشاره دارد. تنها بارگاهی که می‌توان در آن به درخواست درونی‌ترین خواست‌ها پرداخت، خداست. امام سجاد علیه السلام در هر روز این ماه شریف چنین دعا می‌کردند:

«آنان که بر غیر تو بار یافتند ناامید گشتند، و آنان که به کاری جز تو پرداختند زیانکار شدند، و آنان که به درگاه غیر تو وارد شدند به تباهی رسیدند، و سودجویان دچار قحطی شدند، مگر آنان که از فضل تو سود جستند، در رحمتت به روی مشتاقان باز است، خیرت به خواهندگان عطا شده، احسانت برای نیازمندان گوارا است، و عطایت برای آرزومندان آماده است و روزی‌ات حتی برای روگردانان از فرمانت گسترده است، و بردباری است کسانی را که به دشمنی ات برخاسته‌اند نیز شامل است، شیوه‌ات به بدکاران احسان، و روست زندگی بخشیدن به متجاوزان است، خدایا مرا به راه ره‌یافتگان بدار، و تلاش تلاش‌گران را روزی‌ام فرما، و مرا از بی‌خبران دور شده قرار مده، و روز جزا آمرزش را نصیبم کن.»

فقر آدمی در برابر غنای الهی

در بخش دیگری از دعا‌هایی که برای این روزها توصیه شده اشاره به فقر و ناچیزی انسان در مقابل بزرگی و غنای الهی را می‌بینیم. بی‌شک اگر انسان فقیر است دیگر نمی‌توان از هم‌نوع خود تقاضایی داشت و تنها باید به خدا رجوع کرد. توحید عبادی به استقلال انسان از هم‌نوعان منجر می‌گردد. در دعای دیگر که آن شیخ در کتاب «مصباح» از معلی بن خنیس و از امام صادق علیه السلام روایت کرده است چنین می‌خوانیم:

«خدایا شکیبایی شاکرانت، و کردار ترسیدگانت، و باور عبادت‌کنندگان را از تو می‌خواهم، خدایا تو برتر و بزرگی، و من بنده بینوا و تهیدستم، تو بی‌نیاز و ستوده‌ای، و من بنده‌ای خرم، خدایا بر محمد و خاندانش درود فرست، و عطای این خواسته‌ها را بر من منت بگذار به توانگری‌ات بر تهیدستی‌ام، و به بردباری‌ات بر نادانی‌ام، به توانت بر ناتوانی‌ام ای عزیز، خدایا بر محمد و خاندانش آن جانشیان پسندیده درود فرست، و مرا از کارهای دنیا و آخرت نسبت به چیزی که بی‌تابم کرده کفایت، کن ای مهربان‌ترین مهربانان.»

ادعیه ماه رجب؛ بیانیه الهیات اسلامی

دعای بعدی توسط شیخ طوسی توصیه شده است تا هر روز خوانده شود و وی گفته است که این دعا دعایی است که در مسجد صعصعه هم خوانده می‌شد. دعای زیر نکات دقیقی را در خصوص جهان‌بینی اسلامی بیان می‌کند.

«خدایا ای صاحب نعمت‌های فراوان و عطا‌های قسمت شده، و رحمت گسترده، و قدرت فراگیر، و نعمت‌های برجسته، و موهبت‌های بزرگ، و بخشش‌های زیبا، و عنایات درخور، ای آن که به شباهت با چیزی وصف نشود، و به مثال و نمونه‌ای مثلش نزنند، و از سوی هیچ پنجه‌ای مغلوب نگردد.»

نکاتی که در فراز اول ذکر شده فراوان است و تنها می‌توان به بخش از این نکات در این مجمل پرداخت. می‌توان رویکرد سلبی

در شناخت الهی را در این فراز خدا ملاحظه کرد. خدا شبیه چیزی نیست و نمی‌توان آن را مثب چیزی دانست. عدم غلبه الهی نشان از والا بودن قدرت خداوند است.

«ای آن‌که آفرید و روزی داد، و الهام نمود و به سخن آورد، و نوآوری نمود و آغاز کرد، و برتر شد و بالا رفت، و اندازه داد و نیکو اندازه داد، و شکل داد و استوار نمود و حجت آورد و رساند، و نعمت بخشید و فراوان گرداند و بخشید و افزون ساخت، و عطا فرمود و فزونی بخشید، ای که در عزت بالا، پس از دیدگاه دیده‌ها درگذشت، و در لطف نزدیک شد پس از دغدغه افکار بیرون رفت، ای آن‌که در فرمانروایی یگانه است.»

در این فراز هم می‌توان ملاحظه کرد که جهان‌بینی دینی آفرینش، الهام در وحی و هنر، کلام، خلاقیت، شکل و کارکرد طبیعت و جهان، عقلانیت، نعمت‌ها و عزت را محصول خدا می‌داند، خدایی که نمی‌تواند آن را با افکار آدمی دریافت.

«پس برای او در عرصه سلطنتش همتایی نیست، و به نعمت‌ها و بزرگمنشی تنه‌است، پس برای او در عظمت جایگاهش ضدی نیست، ای آن‌که در شکوه هیبتش دقایق و لطایف اندیشه‌ها سرگردان شده، و در برابر درک عظمتش دیدگان تیزبین خلاق و امانده است، ای آن‌که رخساره در برابر جلالتش به خواری افتاده، و گردن‌ها در برابر بزرگی‌اش فروتن گشته، و دل‌ها از ترسش هراسان شده است، از تو می‌خواهم به حق این ستایش که جز برای تو شایسته نیست، و به آن وعده‌ای که برای خواندگانت از مؤمنین، خود را به آن پای‌بند کرده‌ای و به آنچه اجابت آن را برای دعاکنندگان بر خودت ضمانت نموده‌ای.»

در این بخش از دعا آگاهی یکی از لوازم قبولی دعا عنوان شده است. آنکس که جایگاه خدا را دانسته و وی را آگاهانه می‌ستاید می‌تواند تقاضا کند دعایش بر مبنای آگاهی‌اش اجابت شود.

«ای شنواترین شنوایان، ای بیناترین بینایان، ای چابک‌ترین حسابرسان، ای صاحب نیروی استوار، بر محمد خاتم پیامبران و بر اهل بیتش درود فرست، و در این ماه بهترین چیزی را که قسمت کرده‌ای نصیب من کن، و بهترین چیزی که در قضای خود ختم نموده‌ای بر من ختم کن، و آن را برای من به خوشبختی ختم کن، در زمره آنان که کارشان را به خوشبختی ختم نمودی، و تا زنده‌ام زندگی همراه با عنایاتی فراوان روزی‌ام کن، و بمیران خوشحال و آمرزیده، و از پرسش و پاسخ برزخ رهایی‌ام بخش، و نکیر و منکر دو فرشته مأمور بر سؤال مردگان را از من دور کن و مبشر و بشیر را که مزده‌دهندگان سعادتند به من بنمایان، و برایم به جانب خشنودی و بهشت راه همواری قرار ده و زندگی خوش و فرمانروایی بزرگی برایم مقرر فرما، و بر محمد و خاندانش درود بسیار فرست.»

در دعای فوق می‌توان خطوط اصلی الهیات اسلامی را ملاحظه کرد. توحید ذاتی خداوند در این دعا نمایان است. خلقت در این دعا شرح داده شده و وحدتش بیان گشته است. در این فراز آخر همچنین خواست مومنان هم دنیا و هم آخرت را در بر می‌گیرد. این رویکرد را می‌تواند در مقابل رویکرد عارفان باشد که دنیا را فدای آخرت می‌کنند. مومن هم از خدا درخواست عنایت فراوان در زندگی دارد و هم عنایت فراوان در آخرت. مومن هرچند از اندیشه جهان فانی‌شانه خالی نمی‌کند، به فکر خوشبختی در آخرت نیز هست.